

ELÄINLÄÄKÄRIAMMATTEJA: Puolustusvoimien elintarvikehygieenikko

Eepi Sovijärven arkisto

Eepi Sovijärvi Kosovon Lipljanin eläinmarkkinoilla. Rauhanturvatoimintaan kuuluu olla läsnä paikallisessa elämässä ja katukuvassa. Operaation alkuvaiheessa rauhanturvaajat liikkuiivat täydessä varustuksessa, muun muassa komposiittikypärä ja sirpaleliivit matkassa.

Kosovo irrotti arjesta

Elintarvike- ja ympäristöhygieniaan erikoistuneita eläinlääkäreitä on Suomessa yhä enemmän; noin kolmannes eläinlääkäreistä työskentelee sektorilla. Hygieenikot työskentelevät tarkastuseläinlääkäreinä, laboratorioeläinlääkäreinä, terveystalvonnann johtajina, tutkimuslaitoksissa, ministeriössä tai opetustehtävissä. Joukossa on myös puolustusvoimien hygieenikko Eeva eli Eepi Sovijärvi. Hänen henkilökuvansa aloittaa lehden uuden juttusarjan eläinlääkäriammateista.

TEKSTI: ANNA PARKKARI

"Tämä on oma saarekkeensa aika irrallaan muista eläinlääkärialoista", sanoo puolustusvoimien hygieenikko Eepi Sovijärvi. "Työ on kiinnostavaa ja koko ajan opin uutta. On myös haastavaa ja palkitsevaa, kun saa olla mukana kehittämässä ja ohjeistamassa uusia asioita ja voi hyödyntää omaa osaamistaan. Erityisesti pidän kansainvälisestä toiminnasta. Sekä työstä siellä jossakin epätavanomaisissa oloissa

että paluun jälkeisestä valppaasta olotilasta kotona.”

Makedonian kautta puolustusvoimiin

Sovijärvi valmistui eläinlääkäriksi vuonna 1983. Joulukuussa 1994 hän lähti Makedoniaan vuoden komennukselle rauhanturvatehtäviin. Kyseessä oli UNPREDEP-operaatio ja tehtävä oli toimia Pohjoismaisen pataljoonan hygieenikkona. Tuolloin Suomi oli mukana rauhanturvatyössä ainoastaan YK:n kautta.

”Kun silloinen tehtäväni valtiolla vientilaitoksia valvovana eläinlääkärinä lopetettiin kokonaan, oli keksittävä jotain uutta. Kotoa olen tietysti saanut tuntumaa puolustusvoimiin, koska molemmat vanhempani ovat työskennelleet puolustusvoimissa. Rauhanturvatehtäviin hakeutuminen oli ollut mahdollisena vaihtoehtona mielessä jo jonkun aikaa. Vähän tuuriakin oli mukana, kun joku tehtävään jo valittu peruutti lähtönsä ja paperini olivat seuraavana pinossa”.

Työt sujuivat Makedoniassa reippaasti, sillä tarkastuseläinlääkärintyöhön tottunut Sovijärvi luotti omaan osaamiseensa. ”Toimin siellä totutulla rutiinilla liiankin itsenäisesti ja jämäkästi. Hylkäsin muun muassa ison erän päältä homeisia juomavesipakkauksia, jotka oli kalliisti lennätetty vaikeiden matkojen taakse. Silloin ei tullut mieleenkään, että asiasta olisi ensin pitänyt neuvotella esimerkiksi huoltapäällikön kanssa”, hymyilee Sovijärvi.

Erikoisupseeriopintojen pariin

Puolustusvoimissa Eeppi Sovijärvi aloitti vuonna 1997. Täällä hän on koulutautunut edelleen käymällä erikoisupseerikursseista yleis- ja lääkintäjaksot sekä sotilaslääkäriskurssin. ”Organisaatioon perehtyminen on vienyt harvinaisen paljon aikaa. Ei riitä että osaa oman substanssinsa tai puolustusvoimien toiminnat ja

rakenteet teoriassa, on myös tunnettava käytännön olosuhteet ja toiminta ihan kuusen juurelle asti. Organisaatiokulttuuri ja asioiden esitystapa on täällä lisäksi vahvasti omanlaisensa. Erikoisupseeri- ja muut täydennyskoulutuskurssit ja erityisesti erilaiset käytännön harjoitukset ja simulaatiot ovat olleet todella hyviä tapoja oppia toimimaan täällä. Myös puolen vuoden työrupeama NATO-johtoisessa KFOR-operaatiossa Kosovossa vuonna 2000 lisäsi tietotaitoa.”

Kosovo, Libanon, Eritrea, Bosnia - Kainuu

Pidempien komennusten lisäksi työ on vienyt lyhyille tarkastusmatkoille sekä ulkomaisiin operaatioihin että kotimaahan eri varuskuntiin ja maastoharjoituksiin. ”Periaatteet ovat ihan samoja vaikkapa rauhanturvaoperaatioissa Bosniassa tai Eritreassa kuin maastoharjoituksessa Kainuussa. Ongelmien ja epäkohtien ennaltaehkäisy terveys- ja ympäristöriskejä kartoittamalla ja arvioimalla on kaiken perusta, jolle ohjeistus ja toiminta rakentuu. Käytännön työ rauhanturvaoperaatioissa muistuttaa hyvin paljon terveystarkastajan työtä. Tarkistuslistalla on millaiset olot vallitsevat elintarvikkeiden säilytyksessä, valmistuksessa, veden säilytyksessä, käymälöissä, pesutiloissa, saunoissa, majoitustiloissa tai jätehuollossa. Nykyisin ympäristönsuojeluasiat ovat lisääntyneet myös rauhanturvaoperaatioissa. Sotakoirien mahdollinen mukanaolo operaatiossa tuo työhön eläinlääkintähuollon lisäksi myös koirien asumis- ja työskentelyolosuhteisiin, työaikoihin, työturvallisuuteen ja suojavaivasteisiin liittyviä asioita. Aiemmin hoidettavaksi tai rokotettavaksi tuli myös lemmikiksi otettuja paikallisia eläimiä, mutta nyt se on eläintauti- ja zoonoosivaaran vuoksi kokonaan kielletty.”

Elämänrytmi on rauhanturvaoperaatiossa tavallista nopeampi, kun sekä työ- että vapaa-ajanyh-

Eepin nopeat

Mitä luit viimeksi vapaa-ajalla?

Da Vinci -koodi on minulla kesken. Pienen lukutauon jälkeen pitänee aloittaa se alusta. Sitä ennen luin valokuvaaja Robert Capan elämäkerran Sotaa ja sampanjaa. Hän eli lyhyen, kiihkeän elämän, tunsikin kaikki merkittävät ihmiset, mutta oli silti ulkopuolinen ja yksinäinen. Suosittelen.

Milloin viimeksi onnistuit?

Keväällä Riksgränsenissä Ruotsin ja Norjan tuntureilla hiihtoreissulla. Päivän päätteeksi hiihdosta, auringosta, tuulesta ja upeista maisemista terveesti väsyneenä tunturimökin saunan lauteilla voi todella tuntea onnistuneensa ja olla tyytyväinen niin itseensä kuin ympäröivään maailmaankin. Se on hetki, jota en antaisi pois mistään hinnasta.

Valitse näistä: beach volley vai pesäpallo?

Pesäpallo, suomalaisena perinteinä.

Ruisrock vai Porin Jazz?

En ole ikinä käynyt Ruisrockissa(!) ja Porin Jazzissakin vain kerran. Siispä sanon Naantalinnon musiikkijuhlat.

Sarjakuvat vai runot?

Sarjakuvat! Niistä ehdottomasti Viivi ja Wagner - ovat muuten Turusta kotoisin.

teisö vaihtuu noin puolen vuoden välein. Se on elämää pikakelauksella, jatkuvaa tuleamista, lähtemistä ja sopeutumista. Sovijärveä se ilmeisesti myös kiehtoo, samoin kuin paluu arkeen: ”Pitkän ulkomaankomennuksen jälkeinen tietty ulkopuolisuus on hieno olotila. Sitä ikään kuin kelluu irrallaan irti kaikesta, kun entinen on jo jäänyt taakse, ja mitään uutta ei ole vielä tullut tilalle. Tällöin myös ajatukset

Eläinlääkärit ja ympäristönvalvonta puolustusvoimissa

- puolustusvoimissa kymmenen eläinlääkärinä
- ympäristönvalvonnan toimiala, vastaava on ylieläinlääkäri Juhani Tiili
- alaan kuuluvat ympäristöterveydenhuolto, ympäristönsuojelu ja eläinlääkintähuolto
- limittäistä terveydenhuollon kanssa: esimerkiksi varuskuntien kenttäsairaanhoidajat toteuttavat eläinlääkäreiden ohjeistamia ympäristöterveydenhuollon asioita. Sodan ajan joukkoja varten koulutetaan myös hygienia-aliupseereita

Elintarvikehygieenikon työ

- vaatimuksena laillistetun eläinlääkärin pätevyys ja elintarvike- ja ympäristöhygienian erikois-eläinlääkäritutkinto
- lisäpätevyitymistä erikoisupseerikursseista, sotilaslääkärin kursseista ja kansainvälisistä kursseista
- työajasta noin kolmannes ympäristöterveydenhuoltoon: elintarvikkeet, vesi- ja kenttähygieniä, eläinsuojelun ja vastustettavien eläintautien rauhan- ja sodanaikaiset tehtävät sekä viranomaistehtävät
- noin kolmannes työajasta kansainvälisten rauhanturvamis- ja kriisinhallinnantekävien ympäristöterveydenhuollon, ympäristönsuojelun ja eläinlääkintähuollon asioihin
- noin kolmannes puolustusvoimien elintarvikehuoneistoihin, elintarvikkeiden ja talousveden laatuun sekä omavalvonnan ohjaamiseen kuuluviin asioihin
- jäljelle jäävä noin kymmenesosa työajasta muihin tehtäviin: kouluttaminen, tuhoeläintorjunnan ohjaaminen ja koordinointi sekä tarkastuskäynnit kentällä

Ari Hörman

Eepi Sovijärvi opettamassa heinäkuun alun hygienia-aliupseerikurssilla. Organisaatiokulttuurin tunteminen on erityisen tärkeää puolustusvoimissa.

ovat valppaina ja se on uusien ideoiden kannalta hyvä asia. Takaisin arkeen ja kaikkiin pikkuasioihin kiinni tömättäminen tapahtuu silti liiankin nopeasti." Nykyisessä kotimaan elämänmenossa Sovijärveä ihmetyttää ristiriita nykyisen vaurauden ja jatkuvan 'ei ole varaa'-keskustelun välillä. Hän sanookin: "Kun kerran kysyit, niin minun tekisi mieli niin sanotusti vetää kuonoon seuraavaa, joka sanoo ettei meillä Suomessa ole varaa tehdä jotain pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan kannalta tärkeää asiaa. Mihin se kaikki vauraus oikein nykyään menee?"

Organisaatiouudistuksia

Hygieenikon nykyinen työhuone on Helsingin keskustassa Pääesikunnassa. Varsinaisesti hän asuu Turussa, arkena tosin vohreässä ja merellisessä Santahaminassa Helsingissä. Työhuoneen seinällä roikkuu kehystettynä todistus: "Eeva Sovijärvi on läpitte synnätty ja oikiaks turkulaiseks torettu."

Kahden paikkakunnan hyödyksi hän kertoo töiden täydellisen jäämisen vapaalla toiseen kaupunkiin.

Sovijärven työhön kuuluu oman alan viranomaistoiminnan, kirjallisuuden ja säädösten seuranta ja yhteydenpito viranomaisiin ja muihin alan organisaatioihin. Muutenhan puolustusvoimien ohjeistojen laadinta ei olisi mahdollista. "Koko ajanhan sitä ollaan jonkinlaisessa muutoksessa. Jos ei oma organisaatio muutu, niin alalla jokin muu muuttuu."

Puolustusvoimissa on käynnissä laaja organisaatiouudistus. Suunnitteilla on muun muassa asiakaskeksisiä yksiköitä, joista yksi on Sotilaslääketieteen keskus. Sovijärven työpaikka siirtyy sinne vajaan vuoden kuluttua. Se tuonee taas uutta mukanaan.

"Vanhan hylkäämisessä on useimmiten myös hyviä puolia. Joskus kuitenkin toivon, että jatkuvilta muutoksilta saisi pidemmän työrauhan. Näin pienen toimialan

olemassaolo ison organisaation sisällä vaatii myös jatkuvaa oman alan esillä pitämistä. Se on joskus aika rasittavaa.”

Luottamustoimia ja muuta aktivismia

Sovijärvi on ollut mukana EKY:n ja sittemmin muun muassa Eläinlääkäriliiton, eurooppalaisen eläinlääkärijärjestön FVE:n ja Lounais-Suomen Eläinlääkäriseuran toiminnassa. ”Edustuksellinen demokratia ja oikeus vaikuttaa äänestämällä ovat hienoja ja arvokkaita asioita, eikä niitä saisi koskaan pitää minään itsestäänselvyyksinä. Kansalaisvaikuttaminen tai -aktivismi esimerkiksi netin tai kännykän kautta äänestämällä on näennäisdemokratiaa ja pitkälti vain älyllistä epärehellisyyttä. Asioihin kannattaa ensisijaisesti vaikuttaa niiden valmisteluvaiheessa. Seutukuntahankkeiden etenemistä seurattaessa olen ihmetellyt miten yhteistyön tekeminen voi olla niin hankalaa. Ehkäpä eläinlääkäreidenkin koulutukseen pitäisi saada lisää tiimityöskentelyn sekä johtamis- ja neuvottelutaitojen opettelua.”

”Suomalaiset ovat hyvin mukana kansainvälisessä toiminnassa. Suomalaisia putkahtelee esiin milloin missäkin, niin eläinlääkäreitä kuin muitakin.” Kysyttäessä NATOsta Sovijärvi sanoo, että sen suhteen hänestä asiat ovat hyvin kuten ne nyt ovat: tehdään rauhankumppanuusyhteistyötä ja ollaan haluttu ja arvostettu yhteistyökumppani. Tällä hetkellä hän ei näe syytä liittyä järjestöön.

Tällä erää hän on Eläinlääkäriliiton kansainvälisen valiokunnan puheenjohtaja. ”On ollut hienoa olla mukana muun muassa FVE:n toiminnassa. Se on hyvin arvostettu yhteenliittymä asiaa tuntevilla tahoilla Euroopassa. Järjestön laajemmassa tunnettuudessa ihan kollegoidenkin keskuudessa on vielä parantamisen varaa. Toki suomalaisetkin voisivat aktiivisesti

Kenttähygieniakäsikirja

Puolustusvoimien uusi Kenttähygieniakäsikirja julkaistiin marraskuussa 2004. Sen tekijät ovat ylieläinlääkäri ELL Juhani Tiili, elintarvikehygienikko ELL Eeva Sovijärvi ja opetus- ja tutkijaeläinlääkäri ELL Ari Hörman.

Käsikirja on toiminta- ja koulutusohje rauhan ajan sota- ja taisteluharjoituksiin, kenttähygienian oppikirja sotilasopetuslaitoksiin ja ohje sodan ajan kenttähygieenisistä järjestelyistä ja materiaalihankintoja suunniteltaessa. Käsikirjan avulla voidaan vähentää sairauksia ja epidemioita, joita huonolaatuiset tai saastuneet elintarvikkeet ja vesi, puutteelliset majoitusolot tai jätehuollon järjestelyt sekä ympäristön saasteet voivat saada aikaan.

Käsikirja on luettavissa Internetissä osoitteessa www.milnet.fi. Aineisto on kaikille avoin, ja sivuston käyttö vaatii kirjautumisen.

Eläinlääkäreiden eurooppalainen sateenvarjo FVE

The Federation of Veterinarians of Europe eli FVE on 35 maan eläinlääkärijärjestöjen yhteenliittymä. Suomesta kokouksiin osallistuvat Eläinlääkäriliiton nimissä yhdestä kolmeen henkilöä, usein liiton puheenjohtaja, kansainvälisen valiokunnan puheenjohtaja, toiminnanjohtaja ja liiton eläinlääkäri. Suomi vaikuttaa järjestön sisällä sekä niin sanotussa Nordic-Baltic -ryhmässä että FVE:n alajärjestöissä, EASVO, UEVH ja UEPV. Seuraava FVE:n ja alajärjestöjen kokous pidetään Brysselissä marraskuun 17.–19. päivä.

Lue lisää kotisivuilta www.fve.org.

ajaa suomalaisia järjestön näkyviin avaintehtäviin, mutta pienenä maana on ainakin tähän asti pyritty vaikuttamaan hyväksi koetun, joskin epävirallisen Nordic-Baltic-yhteenliittymän riveissä. Nyt kesäkuussa FVE:n yleiskokouksessa Nizzassa käsiteltiin muun muassa järjestön omaa strategiaa, mikä luo hyvät asetelmat vaikuttamiselle.”

Anna Parkkari

Hygienikko valottaa yksinkertaista kenttätestausta, jolla mitataan vapaan kloorin pitoisuutta vedessä.